

LIBERTE

ABDÜLHAK HAMİT TARHAN

Genel Bakış

Paris Sefareti Kitabeti'nde görevli olduğu zamanlarda kaleme aldığı eser, Türkçede "Özgürlük/Hürriyet" anlamlarına gelir. 1789 yılında patlak vermiş olan Fransız Devrimi'nin en önemli temelleri Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşlik gibi ülküler üzerine kuruludur. Fransız Aydınlanmasından ve dönemin yazınsal eğilimlerinden bir hayli etkilenen Tarhan, kendi memleketindeki siyasi alanda gerçekleşen bazı olumsuz vakaları bu eserinde ciddi derecede tenkit etmiştir. Yapıtın anlatısı tamamen alegorik bir düzlem üzerinde süregelen, insani soyut değerlerin insansılaştırılmasıyla birbirleriyle konuşmaları ve tartışmaları üzerine kuruludur. Döneminde güç kazanmış olan başat idealleri birer insan kılığına sokan yazar, memleketinin siyasi ortamına ve idarecilerine alegorik bir anlatı üzerinde ciddi tenkitler getirir. Midhat Paşa'yla sıkı münasebeti olan yazar, padişaha karşı daima dürüst ve gerçekçi olmasından dolayı görevinden azledilmiştir. Eser çeşitli siyasi nedenlerden dolayı, yazılmasından yıllar sonra tefrika edilebilmiştir. On birli hece ölçüsüyle kaleme alınmış ve tasnif çalışmalarında konusunu yerli hayattan alan eserleri içinde sınıflandırılmıştır. Söz konusu tiyatro oyunu, üç fasıldan oluşan bir dramdır.

Kişiler

Liberte Eserin adını alan, anlatının başkarakteri; temiz, saf ve güçlü bir genç kızdır. Tamamen insansılaştırılmış bir ideal olarak söylemlerde bulunur ve karşılaştığı durumlar karşısında buna göre tavır gösterir. Eserin bütün fasıllarında karşılaştığımız başkarakter, uzun tiratlarıyla döneminin toplumsal durumlarına eleştiriler getirir ve hayali bir ortamda kendisi gibi başka soyut değerlerle iletişime geçer, bir tanesiyle aşk yaşar. Despot'un zindanında tutsak olarak tutulan genç Liberte, iyi olan bütün değerlerin ve erdemlerin taşıyıcısıdır ve simgesidir. Ataerkil bir toplumda, Liberte'nin kadın olarak tasvir edilmesi yeni bir bakış açısının ve söylemin işaretidir. Sevgilisi Nasyon'a kavuşmak için sebat eder ve Despot'la mücadeleye girer.

Nasyon Zindanda tutsak olarak tutulan sevgilisine kavuşmak için, o da sabrederek bekler. Millet kavramını bir insan şeklinde temsil eden karakter, genç sevgilisi Liberte'ye kavuşabilmek için mücadele eder, babası Liberal de gençlerin kavuşması için gayret gösterir. Nasyon'un en büyük hayali; sevgilisiyle evlenmektir. Nasyon'la Liberte ilk olarak rüyalarda buluşurlar. Liberte'nin haricinde saraydaki bütün aristokrat sınıf ona karşıdır. Saraya değil girmesi adının anılmasına bile tahammül edilmez. Aşıklar Despot'un rızasıyla kavuşacaklardır ama bu, buruk ve yarım bir kavuşma olacaktır. Liberte tarafından şu sıfatlarla nitelendirilir; "alim, hamiyetli, her fazilete müstaid, müdebbir, cismi latif vb."

Despot Genellikle, Tarhan'ın konusunu tarihten alan eserlerindeki zalim ve müstebid yönetici tipleriyle benzerlikler gösterir. Lakin, eserdeki Despot tiplemesi bütün diğer karakterler tarafından olumlu özelliklerle nitelendirilir. İyi bir yönetici olmasına rağmen, çevresindeki dalkavukların kendisini yanlış bilgilendirmesi ve yönlendirmesinden dolayı, aynı zamanda bulunduğu mevkiyi de kaybetmek istemediği için kötü bir imaj çizer. Fakat kendi menfaatini koruyabilmek için en sadık yardımcısı Liberal'i feda eder.

Liberal Despot'un çevresindeki dalkavuklar, onu ne kadar yanıltıp kandırsa da, Liberal Despot'a her zaman gerçekleri ve doğruları söylemiştir. Eserde akılcı ve yararlı olan ülküleri temsil eder. Diğer dalkavukların aksine Liberal, devletin ve halkın geleceğini düşünür ve bu doğrultuda hareket eder. Halkının ve memleketinin gelişimi ve atılımı için birçok devrim ve reform yapmaya niyetlidir. Liberte'ye göre o: Hamiyetli, sadık, cesur, kahraman-ı alem'dir. Önemli edebiyat araştırmacılarının belirttiği üzere, eserdeki bu alegorik tipin aslında Mithat Paşa'yı temsil ettiği söylenebilir.

Öykü

Parmaklıklar Ardındaki Özgürlük Eserin birinci faslında, zindanda mahkum olarak tutulan genç kız Liberte, Entim ve Enstrüman ile tartışma halindedir. Despot'un sadık bir yardımcısı olan Liberte, Nasyon'a aşık olmuştur ve onunla evlenmek ister. Saray eşrafından olan diğer alegorik karakterler onu bu niyetinden vazgeçirmeye çalışır. Özgürlüğünün ancak kanlı bir ayaklanmayla mümkün olacağını düşünür, Nasyon'la barışçıl bir yolla beraber olmak ilk başta mümkün görünmemektedir. Despot, Nasyon'la Liberte'nin evlenmesine karşıdır fakat Liberal, Despot'u ikna etmeye, oğlu Nasyon'a Liberte'yi almaya niyetlidir. Liberte'nin gönlü Nasyon'dadır fakat bedeni Despot'a aittir. Adil bir hükümdar olarak kabul edilen Despot, Liberte'yi Nasyon'a vermenin kendisi ve eşrafı açısından hayli tehlikeli bulur. Aşk anlatısı gibi görünen üst metinde aslında olaylar ve olgular mecazi bir üslupla dile getirilir. Liberte, saraydaki bütün ayrıcalıklarından ve menfaatlerinden fedakarlık etmeye hazırdır. Enstrüman, Liberte'ye bu tür düşüncelerin ve niyetlerin erken olduğunu ve bunların ne tarz sonuçlar doğuracağını kestirilemeyeceğini söyler ama Liberte niyetinde ısrarcıdır. Yeni fikirlerin ve ülkelerin hakkaniyetli ve adil olduğunu savunan Liberte'ye karşı, Enstrüman, bunların zamansız ve yersiz olduğunu savunur. Memleketin içinde bulunduğu zorlu koşullardan dolayı halk, henüz böylesi maceralara hazır değildir. Liberte, saray eşrafı tarafından Despot'un nasıl yanlış bilgilendirip yönlendirildiğini açık bir şekilde dile getirir. Halkın Nasyon'u istediği ve ona güvendiği, halktan gelen hiçbir isteğin kötü olmayacağını da ekler. Devlet bu gerçekleri görmezden gelmeyi bırakmalı ve ilerlemenin önünü açmalıdır. Aksi takdirde bugün zindanda olan Liberte yerine yarın onlar zindanda olacaktır. Kısaca söylemek gerekirse, birinci fasılda Liberte, zindandan kurtulup Nasyon'a kavuşmak ister ve bunu Enstrüman'la girdiği tartışmada sürekli dillendirir ve haklılığını kanıtlamaya çalışır fakat Enstrüman, onu bu düşüncesinden vazgeçirmeye çalışır.

Sevgililerin Rüya Kavuşması İkinci faslın başlangıcında Liberte rüya görür ve burada sevgilisi Nasyon'la beraberdir. Bölüm boyunca karakterlerin konuşmaları biçimsel olarak tiradimsı, biçimsel olarak ağıdalı ve içerik olarak aşıkandır. Aşıklar birbirlerine olan duygularını ve hasretlerini uzun uzadıya dile getirirler. Liberte, sarayın zindanında esir olmaktan ziyadesiyle mutsuzdur fakat karamsar değildir. Koşulların elverişsizliğinden dolayı aşıklar birbirlerine ayrı düşmüşlerdir fakat geçmişten beri aslında bu iki sevgili hep birbirlerine ait olmuşlardır. Birbirlerinin düşüncelerini dinleyerek, yine birbirlerine sabretmeyi telkin ederler. Liberte bir an için zindandayken, bu görüşmenin nasıl mümkün olabildiği aklına gelir ve uyanır. Uyandığında karşısında Despot'u görür. Despot Liberte'yi beraber olmaya ikna etmeye çalışır zira o da Liberte'yi sever, gönlü onun zindan köşelerinde çürümmesine el vermez. Onun kendisine ecdadından miras kaldığını ve aslında bırakmak istediğini söyler ama mevkisini kaybetmekten korkar. Liberte kararını vermiştir. Nasyon'la olan aşklarının temiz ve güçlü olduğunu dillendirir ve ona kavuşana kadar sebat edeceğini söyler.

Despot'un Rızası Kadar Özgürlük Eserin son faslında Despot, saray eşrafıyla istişare halindedir. İnyorans, halkın neredeyse her kesiminde Liberal'in Despot'tan daha fazla rağbet gördüğünü ve saltanatın tehlikede olduğunu dile getirir. Konuşmaları ve argümanlarıyla Despot'un kafasını karıştırmak ve aşıkların kavuşma ihtimaline her açıdan önlem almak niyetindedirler. İnyorans halkın yakın zamanda bir devrime kalkılabileceği ihtimali üzerinde durur ve eşrafı uyarır. Liberal'in, memlekete Cumhuriyet getirip saltanatı bitirme niyetinde olduğunu söylerler. Despot bunun karşısında ürperir. Eşraf, Liberal'in sürülmesini ister. Despot bu görüşlere karşın, Liberte'nin Nasyon'un ve Liberal'in bu ülkeye çok önemli hizmetleri olduğunu, onlara zulmetmenin hakkaniyetsizlik ve merhametsizlik olduğunu dile getirir. Eşraf ise Despot'un Saltanat ile Cumhuriyet arasında bir seçim yapması gerektiğini söylerler. Çevresindeki dalkavukların kendisini kandırdığını düşünen Despot, onlara karşı çıkar fakat eşrafındakiler bunun doğru olmadığını gerekirse istifa edebileceklerini söylerler. Ardından Liberal sahneye girer. Liberal, Liberte'nin bir mahkum olarak tutulmasının doğru olmadığını, genç kız ile oğlu Nasyon'un evlenmesi gerektiğini ve halkın dileğinin de bu doğrultuda olduğunu savunur. Ona göre özgürlük ve adalet halkın hakkıdır. Eşraf, Liberte'nin Despot'a ait olduğunu savunur. Liberal, eşrafın Despot'u yanılttığını ve onlara güvenmemesi gerektiğini söyler. Onlar özgürlüğün halka verilmesini kabul etmezler aksi takdirde görevlerinden istifa edeceklerini söylerler. Liberal bunun uygun olduğunu dillendirir. Liberte'yle Nasyon birbirlerine kavuştuklarında eşraf, düzenbazca bir oyunu sahnelemeye başlar. "Yaşasın Liberal, yaşasın Cumhuriyet" sloganları atan eşrafa hayretle bakan Despot, buna izin veremeyeceğini ve Liberal'in sürgün edilmesi emrini verir. Aşıklar Despot'un gözetimi altında aşklarını yaşamaya başlarlar fakat Liberal, Despot'un kendi kendisini bitirdiğini ve halkın bir gün kendisine ait olana sahip olacağını söyleyip oyun sonlanır.

Tema

Egemenlik Milletindir Despot'un sarayının zindanında bir esir olan Liberte (Özgürlük) Nasyon'a (Ulus) aşiktir. Despot her ne kadar Nasyon'la Liberte'yi birbirleriyle evlendirmek istese de, saltanatını kaybetme ihtimalini göze alamaz ve çevresindeki dalkavukların da bu durum işlerine gelmez. Zira onlar da buldukları mevkileri kaybetmek istemez ve hem Liberte'yi hem de Nasyon'u bu sevdadan vazgeçirmek için ellerinden geleni yaparlar. Liberal ise, Liberte'yle Nasyon'un birbirlerine kavuşmaları gerektiğini Despot'a salık verir. Kendisinde gönül olmayan Liberte'yi sarayının zindanlarında zorla tutmanın bir anlamı yoktur. Yapılan sadece kaçınılmaz sonu biraz daha geciktirmektir. Despot, Liberte'ye aşık olsa da Nasyon, Liberte'yi daha çok sevmektedir ve Liberte'nin de gönül Nasyon'dadır. Yazar, çeşitli vakaları ve olguları kurgusal bir uzama oturtarak savlarının savunuculuğunu yapar.

Kişi İncelemesi

Liberte (İdealist)

Karakter Eserin adını alan, anlatının başkarakteri; temiz, saf ve güçlü bir genç kızdır. Tamamen insansılaştırılmıştır bir ideal olarak söylemlerde bulunur ve karşılaştığı durumlar karşısında buna göre tavır gösterir. Eserin bütün fasıllarında karşılaştığımız başkarakter, uzun tiratlarıyla döneminin toplumsal durumlarına eleştiriler getirir ve hayali bir ortamda kendisi gibi başka soyut değerlerle iletişime geçer, bir tanesiyle aşk yaşar. Despot'un zindanında tutsak olarak tutulan genç Liberte, iyi olan bütün değerlerin ve erdemlerin taşıyıcısıdır ve simgesidir. Ataerkil bir toplumda, Liberte'nin kadın olarak tasvir edilmesi yeni bir bakış açısının ve söylemin işaretidir. Sevgilisi Nasyon'a kavuşmak için sebat eder ve Despot'la mücadeleye girer.

Etkinlikler Saray eşrafının Despot'a yaptığı zorlamalarla zindana atılmış genç kız, Entim ve Enstrüman'la tartışma halindedir. Liberte, Nasyon'a olan sevgisini, onun kendisi için ne kadar değerli ve önemli olduğunu anlatırken, diğerleri onu bu sevdadan vazgeçirmeye çalışır. Liberte, Nasyon'u ve Liberal'i överken dalkavukları şiddetle eleştirir. Bir gün Nasyon'la birbirlerine mutlaka kavuşacaklarını hatta bunun kanlı bir devrimle bile olabileceğini söyler. Nasyon'la ilk olarak rüyasında buluşurlar ve birbirlerine olan özlemlerinden, tutkularından, sabretmenin gerekliliğinden bahsederler. Aşıkları birbirlerinden ayıramayacağını anlayan Despot, eşrafının düşüncelerini dinledikten sonra aşıkları kavuşturmaya karar verdiğini söyler. Aşıklar kavuşturulur fakat Liberal, varlığıyla saltanatı tehlikeye soktuğu için sürgün edilir.

Kişiler Oyunun ilk faslında Liberte, zindanda Entim ve Enstrüman'la tartışma halindedir. Konuşmalar çoğunlukla tiradimsı ve manzum biçimdedir. Zaman zaman stikomitik yapıdaki konuşmalar da görülür. Nasyon'la yaptığı konuşmalar coşumcu, uzun ve ağdalıdır. Despot'a karşı eleştirel, Liberal'e karşı ise hayran ve sevecendir.

ÖRNEK ANILAR

Aşık Zindanda Enstrüman ile yaptığı konuşmada Nasyon'un kendisini çok sevdiğini, birbirlerine duydukları aşkın saf ve gerçek olduğunu devamlı vurgular. Enstrüman onu vazgeçirmeye çalışsa da Liberte kararını vermiştir: "İşte seviyorum! Kocana söyle... Sevdiği kimdir der ise, Nasyon!".

Sadık Despot, sarayında tutsak ettiği Liberte'yi azad etmek istese de, Liberte ona atalarından miras kalmıştır. Fakat yine de isterse onu azad edebilecek durumdadır. Liberte, sevgilisi Nasyon'u sadık bir şekilde ezelden beridir beklemiştir: "Bir gün fikrime iktida edersin! Bahsimiz o zaman netice bulur... Bugün ilm ü marifete, mektebe, Hürriyete akvam, adle ehl-i tac Ne mertebe muhtaçsa; o mertebe Nasyon da Liberte'sine muhtaç!... (Keder-engiz) Sen Nasyon'un haremimi aldın! Karinlerin arzetti; sen nasbettin!... Ben Nasyon'un malıyım; sen çaldın! Rızkıyım; yedin! Hakkıyım gasbettin!...".

Öfkeli/Devrimci Kendisine ve Nasyon'a yapılan zulmün ve adaletsizliğin bir gün mutlaka hesabının sorulacağını, bunun oldukça şiddetli ve kanlı olacağını düşünür: "Devletin başı dönüyor!. Kusacak!.. Hazırladıkları zehir yutulmaz!.. Onları bir gün bu millet kısacak, ezecek, çiğneyecek, gebertecek! Ayıplarını değil, hak-i vatan kabarıp kemiklerini örtecek! Fakat mezarları gayet mutantan: Zira her gören taş atacak!".

Eleştirel/Anarşist Saray ahalsinin insanlara hatta birbirlerine karşı olan tavırları ve düşünceleri kan emici yaratıklar gibidir. Liberte tarafından makam ve mevki sarhoşu bu asalaklar ciddi derecede eleştirilir: "Etrafına bak: Saray-ı hümayun! Erkekleri zor, karıları düzen; Gir, tutar! Kaç, kovalar! Haykır, vurur! Her tarafta bir canver-i pençe-zen İnsan gördüler mi, hepsi kudurur Karanlıkta görür gözlerle medar; Her kapıda bir cellad durmuş bekler! Katiller ihtiyat, caniler pişdar.. Burada adamı asıp keserler!... Odaları tuzak, yolları divar Bir insan batağına nasıl girdin? Senin zulm ocağında ne işin var? Bu hırsız yatağına nasıl girdin? Ah söyle! Bu saraya, bu berzaha Niçin girdin? Cellatlar tutmadı mı?".

Fedakar Nasyon'a kavuşabilmek için saraydaki bütün imtiyazlarını kaybetmiş ve zindana atılmıştır. O, sevdiğine kavuşabilmek için saraydaki her şeyinden vazgeçmeyi göze almıştır. Zindanda tartışırken Enstrüman kendisine şöyle der: "Bir fakir için feda-yı taht u tac! Bunu akıl kabul eder mi?".

Nasyon (Yasaklı)

Karakter Zindanda tutsak olarak tutulan sevgilisine kavuşmak için, o da sabrederek bekler. Millet kavramını bir insan şeklinde temsil eden karakter, genç sevgilisi Liberte'ye kavuşabilmek için mücadele eder, babası Liberal de gençlerin kavuşması için gayret gösterir. Nasyon'un en büyük hayali; sevgilisiyle evlenmektir. Nasyon'la Liberte ilk olarak rüyalarda buluşurlar. Liberte'nin haricinde saraydaki bütün aristokrat sınıf ona karşıdır. Saraya değil girmesi adının anılmasına bile tahammül edilmez. Aşıklar Despot'un rızasıyla kavuşacaklardır ama bu, buruk ve yarım bir kavuşma olacaktır. Liberte tarafından şu sıfatlarla nitelendirilir; "alim, hamiyetli, her fazilete müstaid, müdebbir, cismi latif vb."

Etkinlikler Liberte'nin tek ve gerçek aşkı olarak saray eşrafı tarafından yasaklanmış ve menedilmiştir. Liberte, ona her ne kadar kavuşmak istese de Despot tam anlamıyla bu izdivacı onaylamaz. Saray içerisinde aşıkların tamamen birbirlerine kavuşmalarını sadece Liberal destekler. Fakat bu izdivaç, saltanatı ve içindeki aristokrat sınıfı hayli müşkül duruma sokacağı için gözetim altında bir birleşmeye izin verilir. İlk fasılda Liberte, Nasyon'a olan aşkıdan, onun niteliklerinde ve öneminden bahseder. Nasyon, cismi olarak karşımıza ilk defa ikinci fasılda çıkar. Liberte'nin rüyasında konuşan ikili, birbirlerine olan tutkularından ve bir araya gelmenin ihtimallerinden bahsederek. Onlar için gereken tek şey sabır ve sebatır. En sonunda Despot, ikilinin haline acıyarak birleşmelerine izin verir fakat bu birliktelik çeşitli noksanlıkları ve hatalarıyla mümkün olur.

Kişiler İkinci fasılda, Liberte'yle sürdürdükleri uzun tiradımsı diyalog, birbirlerinin düşüncelerini ve ilişkilerini anlamamızda önemli bir unsurdur. Birbirlerine olan bağlılıklarını ve sevgilerini dile getirirlerken bir yanda da mevcut durumu şiddetle eleştirirler. Despot tarafından bir araya getirildiklerinde minnetlerini hep bir ağızdan dile getirirler.

ÖRNEK ANILAR

Öfkeli Uzun bir zamandır sevgilisiyle ayrı düşmesinin neticesi olarak, bu durumun büyük buhranlara ve yıkımlara neden olacağını dillendirir: "Geliyor, mülke tufan getirecek! Bir derya-yı hun olup, aksi, keza, Gökyüzünü ateşgun gösterecek! O gün zaleme umumen perişan Umumen mahv u mukahhar olacak!".

Aşık/Mutsuz Aşık çiftin düşmüş olduğu acıklı durum kendi ağızlarından şairane bir üslupla dile getirilir. Liberte'nin karanlık zindan köşelerinde çürümesine ve ayrı düşmelerine sitem eder: "Beynim, kariham sen idin, ancak sen, Sensiz kalbim kasi, zihnim bi-ziya, halim yok mecalim yok, kemalim yok!.. Kalbim sen, kuvvetim sen idin; gittin; işte kımıldanmak ihtimalim yok! Hayatım sen idin; beni terkettin; işte sensiz yaşayamıyorum!.. Ah! Kolum bağlı!.. Silahımı aldılar!..".

Çoşumcu/Devrimci Birbirleriyle ettikleri hasbihal içerisinde çoğu söylemler anlamca oldukça derin ve çoşumcudur. Gelecekte bilinmeyen bir zamanda halkın bu izdivaca kavuşacağını, o gün her şeyin altüst olup daha da güzelleşeceğini önceler: "Fakat bir gün bu giriş değişecek! O gün benimle girmeyenler, adu, haindir, pençemde can çekecek! O gün Nasyon nefer değil, ordu; ordu değil, halk; halk değil, millet; evler, sokaklar hep onunla memlu!".

Umutlu/Özgürlükçü Karşılaştıkları bütün zorluklara ve engellemelere rağmen, bir gün mutlaka birbirlerine kavuşacaklarını ve bu baskıcı düzenin sona ereceğinin umudunu taşırlar: "Ah benim sebeb-i necatım melek, dünyada hangi zalim beka bulmuş? Kim dünyada dünyada ilelebed sugvar?".

Veya kimin safası devam eder? Elbette bizim de bir devrimiz var; yarın sabah olup bu zulmet gider. Bugünle dün, şimdi ile demincek, birbirine uymaz, güzel perizad. Sabret, bizim de günümüz gelecek; azade esir olur esir azad!”.

Kazanan/Kaybeden Despot, çevresindeki dalkavuklara rağmen, sorumluluğu üzerine alarak aşıkların izdivacına izin verir ve onları buluşturur. Aşıkların bunun karşılığında ödedikleri bedel ise Liberal’i kaybetmektir. Sonuç olarak aşıkların izdivacı çeşitli noksanlıklarla gerçekleşir. Liberal şöyle der: “İbtida şunu arzedeğim: Ey sahib-hinem, hak devlete bugün zeval getirdi! Bir adil hükümdar bugün bir sözle kendini bed-nam edip bitirdi! (...) Ben nefsim için kaydetmem; zira en mukaddes maksadım husul buldu!..”.

Despot (Hayırsever/Menfaatçi)

Karakter Genellikle, Tarhan’ın konusunu tarihten alan eserlerindeki zalim ve müstebid yönetici tipleriyle benzerlikler gösterir. Lakin, eserdeki Despot tiplmesi bütün diğer karakterler tarafından olumlu özelliklerle nitelendirilir. İyi bir yönetici olmasına rağmen, çevresindeki dalkavukların kendisini yanlış bilgilendirmesi ve yönlendirmesinden dolayı, aynı zamanda bulunduğu mevkiyi de kaybetmek istemediği için kötü bir imaj çizer. Fakat kendi menfaatini koruyabilmek için en sadık yardımcısı Liberal’i feda eder.

Etkinlikler Kendisine ataları tarafından miras kalan Liberte’yi sarayında mahkum olarak tutan Despot, onu sever ve başkasına vermeye gönlü elvermez. Nasyon’la Liberte’nin birbirlerine aşık olması sonucunda, Liberte’yi bu sevdadan vazgeçirmeye çalışır fakat Liberte kararını vermiştir. Despot her ne kadar bu izdivaca olumlu baksa da, sonuçlarının kendisi ve eşrafı için pek hayırlı olmayacağını bildiğinden dolayı kararsız kalır. Liberal, halkın hakkı olanı ondan esirgemenin zulüm olduğunu söyler ve Despot, eşrafıyla yaptığı istişareler sonucunda bu izdivaca onay verir. Fakat eşrafın “Yaşasın Liberal, Yaşasın Cumhuriyet” gibi sloganlar atması sonucunda bunu kabullenemeyeceğini bildirir ve Liberal’i sürgüne gönderir.

Kişiler Anlatı boyunca Despot’la ilk karşılaşmamız ikinci faslın ikinci mesclisinde gerçekleşir. Zindanda mahpus olan Liberte’yi aşkıdan vazgeçirmeye çalışır. Onu zindanda tutmaya gönlü elvermese de kendisine başkaldırışından dolayı bu durum zaruri bir hale gelmiştir. Liberte’yle giriştikleri tartışmada Despot, genel olarak bir savunma halindedir ve cevapları kısadır. Üçüncü fasılda eşrafını toplar, onların görüşlerini dinler ve izdivaca izin verir. Fakat kendi gözetimi altında var olacak bir birleşmedir bu.

ÖRNEK ANILAR

İlerici/Gerici Kendisine atalarından miras olarak kalan Liberte’nin isteklerini gerçekleştirmek istese de bu durum kendisi için çeşitli sorunlara yol açacaktır. Gerekli atılımı yapmaya niyeti vardır ama imtiyazlarını kaybetmeyi de göze alamaz:

Liberte: Bir gün fikrime iktida edersin! Bahsimiz o zaman netice bulur... Bugün ilm ü marifete, mektebe, Hürriyete akvam, adle ehl-i tac Ne mertebe muhtaçsa; o mertebe Nasyon da Liberte’sine muhtaç!... (Keder-engiz) Sen Nasyon’un haremimi aldın! Karinlerin arzetti; sen nasbettin!... Ben

Nasyon’un malıyım; sen çaldın! Rızkıyım; yedin! Hakkıyım gasbettin!...

Despot: Seni ben almadım; alınmış buldum Ecdadımdan kalmışsın.

Liberte: Murad etsen Azad ederdin!

Despot: Önce razı oldum; Mani çıktı”.

İyi/Kötü Despot, bütün iyi niyetine rağmen çevresindekiler tarafından kötü yönlendirilmiş ve o da dalkavukların söylemlerini ciddiye almıştır. İdealleri ve menfaatleri arasında bir çatışma yaşamaktadır. Liberte tarafından oldukça iyi bir insan figürü olarak betimlense de tam anlamıyla bir tutarlılık gösterememiştir: “Kral tab’an bir melek kadar halim; Fakat etrafını şeytanlar almış! Her fiili onların ettiği ta’lim; O melik meşhur, o zeka bunalmış. Kral vechen bir peri kadar dilber; Fakat yüzünde bir çirkin nikab var, Onlar geçirmiş!... Bununla beraber Onların beyninde de istirkab var Krala bir veli denilmek kabil; Etrafını görüp zalim diyorlar. Çünkü ‘kurtarın’ emrine mukabil Onlar bir adamı salbediyorlar! Kral büyük adam; olan kusuru Hainlerle eylediği meşveret”.

Toplumcu/Bireyci Toplumun istek ve beklentileriyle, kendi şahsi çıkarları arasında kalmış olan karakter, ilerici bazı atılımlar yapmak niyetinde olsa da çevresindeki dalkavukların etkisiyle samimiyeti azalır. Liberal’in de dahil olacağı bir izdivaç, saltanata ciddi zararlar verebilir ve Despot bundan korkar: “Entere: Murad, Saltanatı cumhuriyete tebdil, Ve cumhur-ı re’s olup infirad! (Despot ürperir)”.

Adaletli/Adaletsiz Liberte'yle Nasyon'un evlendirilmesi kararını alır fakat bunun karşılığında Liberal sürgün edilir. Yapılan icraat halkın hayrına gibi görünse de uygulama göz boyamadan başka bir şey değildir. Bu durum Liberal'in ağzından şöyle açıklanır: "Divan-ı Hak namında bir divan var Ki onda hakim olacağım ıyan!... Cemiyet mağdur idi devlet gaddar, Ben o gadri ref'ettiğim hüveyda Değil feda-yı mesned-i iktidar, Vazifem yolunda ömrüm de feda!... Ef'alim inde'l-Hak sayan-ı kabul; Kral ister süre, ister geberte!... Tarihte namım var, milletçe makbul; Yaşasın Nasyon ile Liberte!".

Güvenilir/Güvenilmez Despot, Nasyon'un Liberte'yi zorla sevdiğini aslında bunda gönlünün olmadığı dile getirir. Despot, Liberte'yi daha çok sevdiğini iddia etmektedir fakat Liberte bunun hiçbir emaresini göremediğini söyler: "Yalan!.. Hakikatten ayrılma; hazer, hatar! Efkârını ketmetme; ayıp, töhmet! İğfale kalkışma; şeyindir, zıllettir!... Beni sevdiğine hani alamet? Her vaz'ın nefretine delalettir!.. Hoş!. Bu fikrimde sen de berabersin... Sen beni sevmezsin; meyle sezavar olduğumdan belki de bi-habersin; fakat seversin; çünkü sev diyen var!".